

BURENGERUCHTEN

Van dezelfde auteur:

Van Tol kijkt om

Welkom thuis

Huisgenoten

De sluis

Westerlingen

Onder het dal

Arjaan van Nimwegen

Burengeruchten

De auteur ontving voor het schrijven van dit boek een
projectsubsidie van het Nederlands Letterenfonds.

Nederlands
letterenfonds
dutch foundation
for literature

© Arjaan van Nimwegen 2017
Alle rechten voorbehouden
Omslagontwerp Nico Richter
Omslagbeeld © Heleen Hüpscher
Foto auteur © Koos Hageraats

NUR 301

ISBN 978 90 284 2708 2

www.wereldbibliotheek.nl

I

Al langer dan een eeuw heeft de witte villa vanaf de heuvel geheerst over het grote grasveld en de singel beneden. Het is een grijze dag in het vroege najaar van 1967 en de wereld maakt zich op om te gaan veranderen.

Vanuit alle drie de ramen van zijn studeerkamer kan Thomas de mannen zien. Het zijn vreemden, maar zo gedragen ze zich niet. Achter het stoffige glas ziet hij beneden eerst alleen beweging in het hoge gras, kalmer, vastberadener dan de wilde jacht die Tigre soms inzet op een muis of eekhoorn. Thomas veegt een cirkel schoon op de ruit en daar benen twee beige mannen met grote passen schuin over het voormalige gazon. De struiken rillen.

De kleine man is kaal en met zijn korte benen heeft hij moeite de lange bij te houden, hij klemt een map onder zijn arm en kijkt op een fladderende blauwdruk. De ander, jong en stram, houdt een bundel stokken onder zijn arm. Op zijn lange hoofd draagt hij een vilten hoed met brede rand – ouderwets of juist nieuwmodisch, dat weet je in deze dagen nooit. Je ziet jongens in beatbands met zulke hoeden.

‘Liliane,’ roept Thomas. Hij wil de indringers niet alleen trotseren.

Liliane antwoordt niet. Ze is op haar kamer, tikt hun werk uit en hoort hem misschien niet – nee, ze hoort hem wel, ze horen alles van elkaar. Hij hoeft maar aan haar te denken en ze is er. Een krakende vloerplank, het ruisen van haar lange rok

– en zijn adem gaat sneller en hij weet dat zij dat hoort. Zijn stappen op de gang, een deur die sluit – en haar typemachine stukt en hij hoort hoe ze haar oren spitst, als een waakzaam prooidier in de nacht.

De mannen in de tuin kijken niet omhoog langs de gevel, alleen de grond interesseert hen. De kleine man loopt de helling af tot aan de rododendronstruik die de nieuwe tuinmuur half aan het oog onttrekt, haalt een duimstok uit zijn binnenzak en klapt die uit, segment na segment, tot hij een zwiepende hengel in zijn hand heeft. Die prikt hij ferm in het dichte struweel, als een sonde in een wond.

De lange man heeft zijn paaltjes op de grond gegooid en slaat er een paar in de bodem, ogenschijnlijk willekeurig, met een onderlinge afstand van een paar meter. Hij rolt een rol lint uit en verbindt de paaltjes, als een afzetting, tegen de helling op en dan weer omlaag. Zijn hoed houdt hij erbij op.

Thomas heeft een boek gelezen over een landmeter. Dat die man landmeter was, was van groot belang, zo had hij begrepen, maar in het hele boek had hij geen land gemeten op het landgoed waar hij ontboden was. Het had Thomas verbaasd, en ook dat hij nergens gelezen had dat andere lezers dat als een bezwaar zagen, terwijl het vak van landmeter toch zo veel mogelijkheden biedt tot elegante metaforen. Maar dit is het dus, in de praktijk. Paaltjes, lijnen – en een kijker op een statief, want die staat er nu ook. ‘Theodoliet,’ herinnert hij zich hardop.

Liliane staat achter hem, dat weet hij. Haar blote voeten hebben geen geluid gemaakt op het parket, haar geur, die het hele huis balsemt, is niet sterker geworden, maar hij weet haar zo dicht bij zich dat een rilling voldoende is om haar borst tegen zijn rug te voelen. Hij rilt.

Haar adem waait het lange haar in zijn nek opzij. Hij grijpt achter zich, pakt haar hand, trekt hem behoedzaam tot voor

zijn borst en wijst met haar vinger als met de zijne naar buiten, de mannen op het grasveld. ‘Kijk.’

Ze kijkt niet, ze legt haar gezicht tegen zijn rug. Hij voelt haar voorhoofd over zijn schouders rollen, ze schudt nee. Ze schuift haar hand uit de zijne, als uit een handschoen. Hij vermoedt tranen.

Altijd tranen, geruisloze tranen. Behalve het tikken op de oude Olivetti is alles geluidloos bij Liliane, en als ze lacht sluit ze haar ogen.

‘Hij laat de tuin opmeten,’ zegt Thomas.

Ze duwt haar neus tussen zijn schouderbladen, snuift in zijn nek onder het sluike zwarte haar.

‘Hij wil de tuin verkopen. En ook ons huis.’

‘Dat kan niet,’ fluistert Liliane. ‘Hier wonen wij.’

De mannen schrijven met potloden op de papieren uit de map. Vergelijken gegevens. De lange man zet zijn hoed af, strijkt over zijn haar en kijkt omhoog. Thomas zet een stap achteruit. Liliane slaat haar armen om hem heen, maar hij maakt zich los, draait zich om en kijkt haar in haar ogen.

‘Wij moeten veilig zijn,’ lispelt zijn zus.

‘Ja,’ zegt hij. Hij legt zijn wijdopen rechterpalm om haar witte wang. ‘Wij beschermen elkaar.’

Liliane glimlacht en sluit dus haar ogen. ‘Vertel.’

Thomas vertelt. Stroperige verhalen die herinneringen hadden kunnen zijn, traag vloeiend en zo zoet dat zijn mond ervan samentrekt.

‘Wij zijn nog klein, maar jij bent mijn grote zus. Je neuriet als je in het gras loopt.’

‘Ik pluk bloemen.’

‘Dat zou kunnen. Ja, dat is goed.’

‘Een veldboeket.’

‘Een tuil. Ik prefereer tuil.’

‘Tuil.’

‘Blote voeten, het gras is vochtig. De rand van je dunne jurkje wordt nat, half doorschijnend als je door de zon loopt.’

Het lange gras, stengels met pluizen, nog maar vaag herkenbaar als gazon, eerder een open plek in het bos, waar behoedzame kleine dieren en half mythologische wezens zich verzamelen voor rituelen – spreuken en bezweringen, het afwenden van kwaad. Het huis is veilig, zolang de tuin eromheen gewikkeld is, als een broeiende zwachtel tegen de kou daarbuiten. Het huis, hoe ongenaakbaar en trots ook, staat op instorten. De achthoekige veranda op de heuvel, de toren daarboven, de klassieke daklijsten, alles is voos. Wat veiligheid lijkt te bieden, verhult alleen de dreiging. Stabiliteit is rottend hout. Wat niet verandert, vergaat en stort in. Maar de tuin bezit alle eigenschappen van een levend wezen: beweging, verandering, geboorte, groei en rijpheid; dat verval en dood volgen, ligt in de aard van het wezen.

‘Vertel verder,’ zegt Liliane.

‘Er zijn brandnetels. Blaren op je handen, en plantensap op je jurk.’

‘Dat kan mij niets schelen.’

‘Jawel. Je wilt dat alles schoon is, vlekkeloos, volmaakt.’

Liliane lacht geluidloos. ‘Dat ben ik niet. Dat is zij.’ Ze knikt naar het huis van de burens, achter de tuinmuur. Thomas draait zich om, naar het raam. Vanaf hier, op de eerste verdieping, kun je over de tuinmuur heen kijken. Het lelijke glazen huis, hoekig en ijzig, de rechte rijen gestileerde lijsterbesboompjes, stijf van liefdeloze steriliteit. De wereld waar zij woont, Adèle, die hij nog steeds Adelaïde noemt, al noemt hij haar naam alleen tegen zichzelf. Voor haar smetteloze wereld heeft Adèle een hovenier in dienst, die tuin kent geen verwilderd gras, woekerend onkruid en puntige keien, nergens kan ze haar tenen stoten. Soms ziet hij haar en dan wil hij wegstijgen, en dan blijft hij kijken. Ze loopt over het gladde tegelpad in haar modernistische tuin en hij ziet haar doorschijnende krullenbos net boven de tuin-

muur, een lichttroze zeeanemoon wuift omhoog en zweeft weer omlaag, op de golfbeweging van haar lange, trage passen. ‘Dat is zij,’ zei Liliane. ‘Dat ben ik niet.’

‘Nee, jij niet, jij niet,’ zegt hij tegen het raam.

De landmeters waden door de bessenstruiken, ze schoppen om zich heen alsof ze een pad willen aanleggen. De lange kijkt even omhoog, het lijkt een verontschuldiging. Thomas hoopt dat zijn brillenglazen niet glinsteren in het lage licht, en wendt zijn hoofd weer af.

Achter de muur staat Helmut. Zijn rechte rug. Zijn heerszuchtige achterhoofd, zijn arrogante nek. Zo lang geleden, niets veranderd. Helmut was al vijftien, Thomas en Liliane waren kinderen. Helmut kroop door de heg, en toen de muur er was, klom hij over de muur. Thomas volgde hem vanuit zijn fort met zijn ogen, tot hij om de hoek verdween. Even later begon het fluiten onder Lilianes raam. Het was een nocturne, het was al donker. Thomas wist dat Lilianes zwarte ogen glansden achter het raam boven de veranda. Ze was tien. Helmut was altijd al de vijand geweest, Adelaïde werd het pas later.

‘Helmut,’ zucht Liliane. Ze zou zijn naam toch nooit meer noemen?

‘Weg.’ Thomas verkrampst. Is dat om Liliane? Om Adèle? Helmut staat er niet, hij is niet meer hier. Alleen Adèle woont er, Helmut's moeder, die Thomas Adelaïde mocht noemen, in de tijd dat iedereen nog met elkaar sprak, voordat de burens belegeraars werden. Het lijkt een bestand. Geen vijandelijkheden. Niemand verroert zich, maar de dreiging is er altijd, buiten de donzige ring van de tuin. De tuin kent zijn eigen tijd en sluit die andere, banale tijd van de omringende stad buiten.

De landmeters meten, ze overleggen, hun hoofden dicht bij elkaar, als samenzweerders die macabere plannen smeden. Tigre loert van achter de erker.

‘Rustig maar,’ zegt Liliane. ‘Helmut is weg. Verder vertellen.’

Haar hand ligt op zijn schouder, hij klapt zijn hoofd achterover en sluit zijn ogen.

‘De kat strijkt langs je benen, hij krult zijn staart om je kuiten.’

‘Tigre.’

‘Niet Tigre. Die was er nog niet. Het is lang geleden.’

‘Het moet toch Tigre zijn.’

‘Dan is het Tigre. En vanavond is het tuinfeest.’

‘Ze hangen al lampionnen op, in slierten dwars over het gazon. Is het al donker?’

‘Het is tot laat licht. Nu is het donker. Er is muziek. Geuren uit de keuken.’

Thomas schakelt over op een zomeravond, augustus, tinkelende glazen, ruisende gesprekken, lachjes als kleine watervallen. Achter de beukenhaag is het donker, alleen het raam van Helmut's kamer is verlicht. De lucht is dik onder de zware bomen en haalt adem op de gazons, waar lampionlicht op valt. *At last my love has come along*, de krakende grammofoon. Aan een waslijn hangen bleek-oranje wimpels, want het is een verlaat bevrijdingsfeest. Helmut en zijn moeder zijn niet uitgenodigd, zij zijn de vijand. Uit de open deuren van de zuidvleugel worden zilveren schalen aangedragen vanuit het gele kaarslicht erachter. Boven is het donker, het huis zou een tuinpaviljoen kunnen zijn.

‘Maman is ziek,’ zegt Liliane.

‘Niet dat tuinfeest.’ Zo gaat het altijd. Als Thomas vertelt is mama ziek, zoals op het eerste tuinfeest, toen ze niet meer dan witheid in een wit bed was. Thomas was maar even op het tuinfeest, hij mocht een taartje en toen moest hij weg voor de gasten kwamen. Hij was te klein. En als hij het vertelt is vader er niet bij op zijn eigen feest, al ontvangt vader de gasten – smoking, geplakte haren, elegante gebaren met zijn lange, spitse vingers, maar zijn gezicht een leeg ovaal. Thomas wil hun

vader niet in zijn verhaal, dat heeft hij met zichzelf afgesproken en Liliane houdt zich aan zijn afspraak.

Hij zat naast het bed van maman en wist niet of ze sliep. Af en toe pakte hij haar hand vast, dan zuchtte ze. Van buiten klonken flarden gelach, klokkend van de vrouwen, bassend van de mannen, saaie, zoetige muziek die hij later zou herkennen als 'Moonlight Serenade'. Er was niemand om mee te praten. Thomas liep naar het raam en keek uit over de lichtjes in de tuin, zoekend naar Liliane. Ze was er niet. Zwijgend riep hij haar naam, zoals zo vaak, maar ze kwam deze keer niet. Het licht achter het raam van Helmut was gedoofd. Pas toen hij naar bed was gegaan – niemand bracht hem naar bed – en wakker lag in zijn fort, hoorde hij haar op de gang en liep zijn kamer uit. Hij droeg nog een nachthemd, zo klein was hij.

'Waar was je?'

'Sst,' zei ze. Ze giechelde, en haar ogen straalden vreemd en zagen hem niet, zoals de ogen van de grote mensen hem nooit zagen. Toen hoorde hij buiten voor het eerst het fluitje. Nocturne. Hij kende het woord vast nog niet.

'Waar is Tigre?' vraagt ze nu.

'Naar hierachter. Tigre houdt niet van muziek.'

'Maar er is geen muziek.'

Nee, er is geen muziek. Het geluid van de scharrelende mannen in de tuin. Ritmisch geklop op de paaltjes. Om het huis heen is beweging, hierbinnen is alles stil en roerloos. De wereld gaat door, ze ratelt en gromt, en hierbinnen mis je alles: de schreeuwende studenten die op straat met boze gezichten *Verandering!* roepen, en daarna rondhangen in parken en gitaar spelen op het gras. Hij ziet ze als hij langs het grote grasveld komt op zijn korte wandeling van de school naar het huis, hij wil ze niet zien maar moet ze zien in hun bonte kleren, met hun

lange haar en hun landmetershoeden, de meisjes in wapperende lappen en met kettingen van koperen muntjes. Hij weet dat ze in donkere cafés en leegstaande huizen bij wierookgeur naar elektrische muziek luisteren, bier drinken, verboden drugs roken en urenlang praten over nieuwe dingen die Thomas niet kent, en Liliane nog minder. Zij twee willen niet dat er iets verandert. Ze moeten zichzelf beschermen. Ze hebben nergens vrienden. Alleen voor elkaar schamen ze zich niet.

Hij schudt zijn hoofd. ‘Niet meer. Niet meer over het feest, over vader.’

‘Hij wil het huis verkopen,’ zegt Liliane. ‘Dat zei jij.’

‘Waarom nu? Hij is al zo lang weg. Meer dan tien jaar.’

‘Misschien is hij dood,’ fluistert Liliane. Ogen dicht.

Hij kust haar. ‘We zoeken een betere plek.’

‘Nee, nee. Hier worden wij samen oud.’

Thomas is al oud. Hij is achtentwintig, nog steeds twee jaar jonger dan zijn enige zus. Hij wil geen betere plek. Hij is overal te oud voor. Hij is een rechte, slanke man die als hij bij toeval zijn gezicht in de spiegel ziet, zich verbaast over zijn verbaasde blik – maar hij is geen verwonderd kind; hij is oud.

Ze huilt weer. ‘Niet huilen, godverdomme niet huilen, huil toch godverdomme niet altijd.’ Dat zegt hij, maar hij staat zichzelf tranen toe, hij geeft zich over aan dit larmoyante gemiezer en hij geniet ervan. Niemand die het ziet. Liliane is weggelopen, gehaast.

‘Liliane.’ Hij loopt haar halfslachtig achterna, geeft het op halverwege de gang. Grijs licht uit de hoge vensters, stofdeeltjes dwarrelen rond en hechten zich aan het doffe parket, de flarden van het oude beschilderde behang die als tongen uit de muren hangen. Muizen maken scharrelgeluiden achter de lambriseringsring. Aan het eind van de gang sluit haar deur zich.

Hij wacht tot hij het tikken van de schrijfmachine hoort. Ze tikt de Franse verzen uit die ze samen schrijven: eerst hij in zijn

hoofd, dan zij op de machine, en dan kan hij ze vergeten. Hij zou er niet één kunnen citeren. Het gietijzeren tuinhok piept. Thomas keert terug naar het raam boven de tuin. Al het groen is grijs, het gras vuilgeel. Tigre zit op zijn kont midden op het gazon. De mannen zijn weg, de paaltjes staan er nog, de linten fladderen in de avondbries. Vals licht. Tigre waakt. Hij kent zijn taak: vreemden weghouden.

Thomas recht zijn schouders. Hij moet zijn hersens erbij houden. Niet afdwalen, concreet zijn. Hij moet zijn boeken bij elkaar zoeken, hij heeft een cijferboekje, een lerarenagenda. Morgen wacht de slangenkul.

Als Thomas het licht heeft aangedaan, doet hij het meteen weer uit. ‘Anders krijg je vals licht.’

Emiel begint te schreeuwen. ‘Nou, wat is er nou?’ zegt Thomas.

‘Vuile rotzak,’ zegt Emiel.

‘Kijk naar je eigen,’ zegt Jeroen.

‘Nou, wat is daar aan de hand?’ zegt Thomas.

‘Ach, barst jij,’ zegt Emiel.

‘Lul,’ zegt Jeroen.

‘Nou, kom,’ zegt Thomas. Zijn haar golft tot over zijn oren, zwart met de korrelige glans van teer, niet zoals het haar van de jongens voor hem in de klas, dat is dof, stoffig pluis of het zijn plakkerige slierten, soms tot op de schouders. Thomas heeft het haar van een lagere edele uit het herfsttij der middeleeuwen, een bokaal wijn aandragend op een paneel van Jan van Eyck.

‘Nou, kom.’ Thomas loopt naar de lessenaar. ‘Dat is dus afgelopen. Waar waren we gebleven?’ Hij pakt een boek op en weegt het op zijn hand. ‘Waren we al bij hoofdstuk zeventien?’

‘Ton,’ roept Annemieke, ‘Ton.’

‘Zeg, hou jij je mond eens dicht,’ zegt Thomas.

‘Ton!’

‘Nou zeg,’ zegt Thomas.

‘Ga jij naar *Flight*?’ roept Annemieke.

‘Is het nu uit?’ zegt Thomas.

‘Ik denk het wel,’ zegt Ton.

‘Zijn jullie nou klaar? Dan kunnen we beginnen. Waren we al

aan achttien begonnen? Wat is er, Mieke? Wees eens een beetje stil.'

Thomas loopt naar de deur en doet het licht aan. 'Dan kunnen we tenminste zien wat we zeggen. Wat was er, Mieke?'

'O, niks hoor.'

'Dat is dus ook opgelost. Kom, we gaan eens aan de slag. We waren dus al begonnen aan hoofdstuk achttien. Nou, moet ik nog langer waarschuwen?'

Hij haalt een pakje sigaretten uit zijn zak, pulkt er een uit en steekt hem in zijn mond. Zijn aansteker weigert tweemaal. Hij loopt naar de vensterbank en leunt ertegen. Hij slaat zijn armen over elkaar. 'Ik wacht wel. Ik heb alle tijd.'

'Ja-ja,' zegt Emiel, 'Luc!' Hij gooit een boek naar Luc.

'Hebben,' zegt Luc.

'Nou,' zegt Thomas, 'hou daarmee op.'

'Waarmee?' zegt Emiel.

'Hoofdstuk achttien,' zegt Thomas. 'Bladzijde zevenennegentig, bovenaan.'

Hij loopt naar de lessenaar en leunt erop. 'Het gaat allemaal van jullie tijd af. Jullie moeten het zelf maar weten.' Hij zwijgt even. 'Kom, laten we onderhand maar eens beginnen.'

Vannacht droomde hij dat hij een wriemelend, zachtaardig beestje moest beschermen tegen Tigre. Het lukte niet. Tigre vrat het onverschillig op.

'Kom. Bladzij zevenennegentig. Wie wil dit gedicht eens voorlezen? Vrijwilligers. Het is niet voor een punt. Wie?'

'Beuh,' zegt Tim.

Thomas leest het gedicht voor. Het is maar kort.

'Mooi, hoor,' zegt Marlies.

Kees staat op en loopt langzaam naar de lichtknop. Hij knipert driemaal. Dan doet hij het licht uit. Seint hij?

'Wat zijn *sanglots*?', vraagt Marlies.

'Snikken,' zegt Thomas. 'Maar je kunt het ook opzoeken.'

Goed. Wat staat er zo in het algemeen in? Wie kan mij zeggen wat erin staat?’

‘Wat?’ zegt Ton.

‘Zo in het algemeen. De hoofdpunten. Het thema.’

‘Eenzaamheid,’ zegt Marlies.

‘Eenzaamheid,’ zegt Thomas. ‘Existentiële eenzaamheid noemen ze dat. Als je wilt, kun je dat er wel uit halen.’

Jos gooit een papieren vliegtuigje naar het bord.

‘Jos, niet doen. Maar het is ook melancholie. Over vroeger.’

‘Oude dagen,’ zegt Madeleine. ‘En hij huilt. Au, dat is een rotstreek.’

‘Over wat teleorgaat. Die herfstige weemoed. Je kent dat wel, als je – Madeleine, laat dat.’

‘Ah, meneer, hij schopt mij,’ zegt Madeleine.

‘Waarom moeten jullie toch...’ zegt Thomas.

‘Een zeven,’ roept Luc. ‘Had je niet gedacht, hè?’

‘Dat kennen jullie misschien ook wel. Weemoed om niks. *Spleen* heet dat. Of *Weltschmerz*. Je ziet opeens het verband niet meer. Je moet ergens wegkruipen, zodat je niets meer met de wereld te maken hebt.’ Hij loopt naar de deur en doet het licht aan. ‘En verder?’

‘Oei,’ zegt Tim. Hij heeft een stuk gum naar Thomas gegooid, het mist hem net.

‘Nou, zeg,’ zegt Thomas. ‘Wat verder nog? Jij, Emiel?’

‘Zeg maar wat,’ zegt Esther.

‘Eenzaamheid,’ zegt Emiel.

‘Dat is al gezegd,’ zegt Thomas.

‘O,’ zegt Emiel. ‘Verlangen dan.’

‘Verlangen. Verlangen naar wat?’

‘Weet ik veel,’ zegt Emiel.

‘Ik denk dat zijn meisje dood is,’ zegt Marlies. ‘Dat is toch vaak zo, bij dichters?’

‘De dood speelt zeker een rol,’ zegt Thomas.

‘Hij verlangt naar dat meisje. Maar hij is zelf dood,’ zegt Marlies. ‘Een dood blad.’

‘Als een dood blad,’ zegt Thomas. ‘Maar ik denk dat we wat afdwalen. Verlangen is het wel, maar naar iets ondefinieerbaars. Dat kennen jullie misschien ook wel. Een metafysisch verlangen noemen ze dat. Je verlangt naar iets zonder te weten waarnaar. Of je verlangt ernaar iets te verlangen.’

‘Gelul,’ zegt Tim.

‘Toch denk ik dat ze dood is,’ zegt Marlies.

Thomas ziet Lilianes gezicht voor zich, lijkleek, haar haren doorweekt, ze drijft een rivier af. Geen rivier, er is geen rivier. Een vijver misschien. Een treurwilg laat zijn twijgen over haar gezicht strelen. Het is de singel.

‘Ze is niet dood,’ zegt hij.

‘Hoe weet u dat nou?’ zegt Madeleine.

‘Ze kan toch ook gewoon zijn weggegaan?’ zegt Thomas. Hij leunt met beide handen op zijn lessenaar en knijpt zijn ogen dicht, zijn schedel gonst. ‘Luister. We draven door. Er komt helemaal geen meisje in voor. Het is een metafoor. Er gaat niemand dood. In dat gedicht.’

‘Dat blad toch?’ zegt Madeleine.

‘Ja, beuh,’ zegt Ton.

‘Toch denk ik dat ze dood is.’ Marlies kijkt hem strak aan.

‘Doe eens niet,’ zegt Thomas. Zijn wangen gloeien.

‘Verdronken,’ zegt Marlies.

‘Verzopen in de gracht,’ roept Emiel. ‘Plons. Help, help. Blubblub. Weg.’

‘Niet in de gracht,’ zegt Thomas. ‘Het was niet in een gracht.’

Er is haar iets overkomen. Hij moet naar huis. Weg uit deze school aan die smalle, diepe gracht, die afgrond, langs het wijde grasveld met de grote houten loods waar een boom uit het dak groeit, de singel als een lus om het bolwerk, waarop de pluizige wal van de tuin, waarbinnen het huis, waarbinnen Liliane, daar

moet hij heen. Het gonzen heeft zich vanuit zijn hoofd door het lokaal verspreid.

‘Nou, stilte graag,’ zegt Thomas.

‘O, kijk eens wat hij heeft, meneer,’ roept Madeleine.

Hij drukt zijn sigaret in de asbak uit. Er staat een groepje om Emiels bank. Thomas loopt erheen. Emiel heeft een muis. Half versuft scharrelt het beestje over zijn boek, zijn pootjes vinden geen houvast op het gladde papier.

‘Die zitten hier,’ zegt Emiel. ‘Muizen.’

‘Gatsiedarrie,’ zegt Annemarie.

‘Wat eng,’ zegt Esther.

‘Hij is er slecht aan toe,’ zegt Thomas. ‘God, zo’n beestje.’

Met een klap vliegt er een borstel tegen het bord, Thomas draait zich om. ‘Die was gevallen, meneer,’ zegt Ton. ‘Ik raapte hem alleen maar op.’

‘Ik heb je niets gevraagd,’ zegt Thomas.

‘Nee,’ zegt Ton, ‘maar dat geeft niets, hoor.’

Er zwiept een liniaal door de lucht, Thomas keert zich weer om naar Emiel. De muis ligt met een platgeslagen schedeltje te stuiptrekken op de bank.

‘Hè bah, wat vies,’ zegt Esther.

‘Getsiederrie,’ zegt Mieke.

‘Waarom doe je dat nou?’ zegt Thomas. Hij probeert kwaad te worden, maar het gaat niet. ‘Moet dat nu echt?’

‘U vond het toch zo zielig?’ zegt Emiel. ‘Ik heb hem uit zijn lijden verlost.’

‘Bah,’ zegt Thomas. Wat nu? Kom, jongens. Gegons, gelach. Zijn hoofd is dof. Hij zou er een eruit kunnen gooien, slaan, schoppen, zijn nek omdraaien, uit zijn lijden verlossen. Of negeren, gewoon doen of hij niks merkt, dan houden ze vanzelf op, doorgaan, niet op reageren. Absenten? Nee, geen absenten. Of toch? Nou, ik waarschuw nog eenmaal. Star rechtuit kijken naar *De Vrolijke Drinker* van Frans Hals tegen de achterwand,

of de toren achter het raam rechts. De dakgoot. Vogels. Er gaat een bel. ‘Ik wou jullie nog zeggen...’ zegt Thomas.

‘De bel is gegaan,’ zegt Elly.

‘Ik wou jullie nog zeggen over dat gedicht...’

Er worden tassen op banken gesmakt, er wordt gestommeld en geschreeuwd.

‘Voor de volgende keer,’ probeert Thomas. Hij schrijft op het bord:

V.K.: GEDICHT BLZ. 97 BOVEN

Hij klopt zijn jasje af. Hoe komt dat licht nu aan?

‘Ga maar, jongens,’ zegt hij tegen de twee achterblijvers. Hij stopt het boek in zijn tas en loopt naar de deur. Hij doet het licht uit en wil naar huis, maar hij moet koffiedrinken in de docentenkamer.

Op de gang houdt de rector hem staande. Thomas schrikt van zijn diepbedroefde gezicht. ‘Thomas,’ zegt hij, ‘wij moeten eens serieus praten. Over een paar dingen. Zoals je bevoegdheid. Je hebt alleen de MO-A-akte. Hoe vlot de studie voor B?’

‘Ik moet koffiedrinken.’

‘Mmm? En er is meer waar we het eens over moeten hebben. Misschien niet nu meteen. Maar er moet wel wat gebeuren. Dit gaat niet goed.’

‘Er is niets gebeurd,’ zegt Thomas. ‘Alles is veilig.’

De rector kijkt hem peinzend aan. ‘Dus het gaat wel goed, vind je?’

‘Er is niemand dood,’ zegt Thomas.

‘Nee, nee. Geen man overboord, bedoel je.’

‘Overboord?’ Thomas beeft, hij klemt zijn beide armen om zijn tas om het trillen te stoppen. Hij zet een paar stappen achteruit, de tas in zijn armen als een dier dat hij moet beschermen. ‘Nu niet. Er is niets ergs gebeurd. Ik moet.’ Hij draait zich

om en loopt met grote passen de gang in, naar de hal.

‘Thomas?’ roept de rector hem achterna. ‘Wie A zegt, moet ook B zeggen. MO-B, vat je?’

Hij is al buiten. Geen koffie. Hij is de slangenuil al vergeten, die kinderen hebben geen kwaad in de zin, zij zijn zijn vijanden niet, ze zijn schuldeloze dieren, ze vormen samen een natuurverschijnsel waarvan je je kunt afschermen, zoals regen, storm en vrieskou, het is niet persoonlijk tegen hem gericht, als hij zich afschermt hoeft hij ze niet te haten. Het zijn anderen die het op hem gemunt hebben. Al heeft hij geen schuld, niemand heeft schuld. Er zijn belegeraars. Er is iemand die hem en Lili-ane kwaad wil doen. Iemand met handlangers. De theodolietmannen? Niemand is te vertrouwen.

Hij volgt de gracht, waar hij zich langgeleden, toen hij nog studeerde, het huis had voorgesteld waar hij zou wonen. Hij had zichzelf gezien in een camelkleurig pak met een zwierige kunstenaarsdas, hij maakte plagerige grapjes – die nooit echt gemeen waren – met zijn vriendin, want hij zou een vriendin hebben, een vlotte, ongecompliceerde meid. Als moderne jonge mensen zouden ze vanuit hun antieke grachtenpandje vrolijk naar de beige deux-chevaux huppelen, om aan een onbezorgde reis naar Parijs te beginnen. Het pak had hij zelfs gekocht, en hij was er niet modern mee in de klas, waar iedereen bloemenhemden, trompetbroeken en minirokken droeg, en ook al liet hij zijn haar groeien tot over zijn kraag, het was misplaatst.

Dat grachtenpandje kwam niet in zicht, de lelijke eend ver-eiste een rijbewijs dat hij niet had en de vriendin kon geen ander zijn dan zij. Dat wist hij toch, toen ook al? Hij woont thuis, en kan zich niet eens meer indenken dat hij naar een andere plek verlangd heeft.

Hij loopt langs het grasveld, een magere zon valt op de acht-tienjarigen die daar spelen als spijbelende kinderen. Ze liggen languit op hun rug of verstrengeld met elkaar onder hun Af-